

Szókészlet és a szókincs

Vázlat:

1. Szókészlet fogalma, fajtái
2. Szókincs fogalma, fajtái
3. Szókészlet bővítésének módjai

1. Szókészlet fogalma, fajtái

- Adott nyelvet beszélő közösség szavainak az összessége
- 1000000 szó a teljes szóállományunk
- A nyelvnek a leggyorsabban változó része a szókészlet, mert folyton alkalmazkodnia kell a társadalmi, technikai igényekhez.

Fajtái:

- Alapszókészlet:
  - olyan alapvető szavak, melyeket a nyelvet beszélők mindegyike ismer.
  - pl: testrészek neve: számok
- Kiegészítő szókészlet:
  - Elemei ritkábban használatosak, nem mindenki ismeri őket, aki a nyelvet beszéli.
  - pl: szakszavak, tájnyelvi szóalakok

2. Szókincs fogalma, fajtái

- Egyén által használt és ismert szavak összessége.
- Átlagosan 8-10 ezer szót használunk.
- Legnagyobb szókincsű magyar költőnk Arany János kb. 25000 szót használt műveiben.

Fajtái:

- aktív szókincs:
  - elemeit a beszélő ismeri és használja is
- passzív szókincs
  - A beszélő megérti, de önállóan nem használja.
- A passzív szókincsünk lényegesen nagyobb, mint az aktív.

Szókincs bővítése:

- Minden egyénnek magának kell tennie
- Olvasással lehet a leghatásosabban bővíteni

Szókészlet gyarapításának módszerei:

- Külső forrásból:
  - idegen nyelvekből kölcsönzünk eszközöket önmagunk kifejezésére.

- Jövevényszavak:
  - több évtizede vagy évezrede része nyelvünknek, hangzásaival alkalmazkodtak a szabályokhoz.
  - pl: iskola, asszony, medve, málna
- idegen szavak:
  - Utóbbi időszakban kerültek nyelvünkbe, hangzásuk még idegen.
  - pl: informatika, butik, shop
- Belső erőből
  - szóteremtés:
    - nyelvi előzmények nélkül hoz létre új szavakat
    - pl: hangutánzó szavak
  - szóalkotás:
    - Meglévő nyelvi elemek felhasználásával jönnek létre új szavak
  - szóképzés:
    - egy toldalék segítségével képzővel új szót hozunk létre
    - pl:
      - alak-> alakít
      - bank-> bankol
      - gurít-> gurul
      - marad-> maradandó
  - Szóösszetétel:
    - szótő +szótő
    - pl: szemüveg, tolltartó
  - mozaikszó alkotás:
    - eszköze a rövidítésnek első hangokból, betűkből, tulajdonnevekből, köznevekből
  - egyéb módszerek: (nyelvújítók szóalkotás módjai (Kazinczyék))
    - pl: szóösszerántás: csipesz, higany
    - tájszavak köznyelvűvé tétele: betyár hullá
    - idegen szavak magyarrá fordítása
      - pl: előítélet, kávéház